

PLAN FOR
TRYGT OG GODT
BARNEHAGEMILJØ
I SØNDRE LAND
KOMMUNE
2022

06. april 2022

INNLEDNING side 2
BARNEHAGELOVEN side 3
DEFINISJONER side 4
FOREBYGGENDE ARBEID side 5
DE FORESATTES ROLLE side 9
AKTIVITETSPLIKTEN side 10
ÅRSHJUL side 11
REFERANSER - LITTERATUR side 12
MAL TIL AKTIVITETSPLAN side 13

Innledning

Alle barn i Søndre Land kommune har rett til et trygt og godt barnehagemiljø. Dette er et mål i seg selv, og våre barnehager skal jobbe kontinuerlig for et miljø som fremmer god psykisk helse, trivsel, lek og læring.

Alle som jobber i barnehagene skal følge med på hvordan barna har det og jobbe forebyggende med gode miljøer i barnehagene.

Barnehagene i Søndre Land kommune har utarbeidet denne planen som beskriver forebyggende tiltak, og tiltak barnehagene legger vekt på i arbeidet for et trygt og godt barnehagemiljø.

Planen gjelder for alle barn som går i barnehagene. Planen bygger på Grunnloven, Lov om barnehager, Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver og FNs Barnekonvensjon.

Tilknytningspsykologi er viktig i Søndre Land-barnehagens arbeid for et trygt og godt barnehagemiljø.

Med utgangspunkt i tilknytningspsykologi skal de ansatte i barnehagene utvikle trygge relasjoner til barna,

ved hjelp av modellen Trygghetssirkelen – COS.

Modellen bidrar til å bevisstgjøre oss på hva barn trenger for å falle til ro og føle seg trygge.

BARNEHAGELOVENS KAPITTEL VIII: PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ:

Nulltoleranse og systematisk arbeid (Barnehageloven § 41) Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal **gripe inn** når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser. Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Aktivitetsplikt (Barnehageloven § 42)
Følge med og fange opp
Gripe direkte inn
Varsle
Undersøke
Sette inn tiltak og evaluere

Alle som arbeider i barnehagen, skal **følge med** på hvordan barna i barnehagen har det. Alle som arbeider i barnehagen, skal **melde fra** til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest **undersøke** saken. Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede **tiltak**, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.
(Aktivitetsplikten tydeliggjøres på side 9)

Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn (Barnehageloven § 43) Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, **krenker et barn** med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren. Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Definisjoner

Mobbing starter allerede i barnehagen. Det er viktig at en tidlig greier å identifisere barn som utsettes for vedvarende negative handlinger i barnegruppa, og som har problemer med å forsvare seg mot dette (Idsøe & Roland, 2017).

Krenkende adferd:

Krenkelser har ulike former og arter seg ulikt i ulike situasjoner. Hva som oppleves som krenkende, er forskjellig fra person til person, avhengig av blant annet alder, elevens forutsetninger, bakgrunn og den konteksten krenkelsen forekommer i. Krenkende adferd er en fellesbetegnelse på alle former for adferd som uoverlagt eller tilsiktet rammer andre mennesker fysisk eller psykisk. Barnas og foresattes subjektive opplevelse av det psykososiale miljøet skal vektlegges. Krenkende adferd kan være:

- **Krenkelser**: Krenkelser er de enkeltepisoder som finner sted ved både mobbing, trakassering og diskriminering. Krenkelser kan være enkeltepisoder uten den systematikken som kreves for at det skal være mobbing. Når krenkelser systematisk gjentas, er det mobbing.
- **Mobbing**: psykisk og/eller fysisk vold rettet mot en person, utført av enkeltpersoner eller grupper. Kontekst har betydning. Det vil si at handlinger som blant «likemenn» oppleves ufarlig, kan være alvorlige når de utøves i et skjevt maktforhold.
- **Utestenging**: at noen blir holdt utenfor i eks. lek.
- **Vold**: at noen bruker fysisk/psykisk makt mot andre.
- **Rasisme**: at noen blir forskjellsbehandlet eller plaget, for eksempel fordi de har en annen hudfarge eller snakker et annet språk.
- **Diskriminering**: at en person blir dårligere behandlet eller trakassert, for eksempel på grunn av kjønn, funksjonsevne, tro, hudfarge, opprinnelse eller andre forhold.
- **Digital krenkelse**: sende og spre krenkende meldinger eller bilder av en person/situasjon, ved hjelp av f.eks. internett, mobil, sosiale medier etc.

Mobbeteori har beveget seg fra et fokus på at mobbing er knyttet til gjentagende hendelser, til at mobbing er «sosiale prosesser på avveie».

Disse sosiale prosessene er dynamiske, påvirkbare og avhengige av de voksnes holdninger, kunnskaper og handlinger i samspill med de genetiske disposisjonene og livsbetingelsene et barn lever under. Når mobbing oppstår er barn totalt avhengige av at de voksne tilrettelegger for øvelse, støtte og veiledning. Dette kan man lese mer om i [NOU 2015 – Å høre til](#) eller i Idsøe og Rolands Mobbeatferd i barnehagen (2017).

Forebyggende og holdningsskapende arbeid

Mobbing har dårlige vekstforhold i en barnehage der voksne stadig våger å stille kritiske og åpne spørsmål til seg selv, samtidig som de styrker alt det relasjonelle arbeidet som fremmer god lek, humor og trygghet (Lund & Helgeland, 2020).

Barnehagelovens § 41 om nulltoleranse og systematisk arbeid sier at barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna. Fokus på voksenrollen og den voksnes evne til å bygge et trygt og godt barnehagemiljø, er sentralt i det forebyggende arbeidet.

Utdanningsdirektoratets veileder [«Barns trivsel, voksnes ansvar»](#) legger vekt på følgende faktorer i det forebyggende arbeidet:

- **Personalets arbeid for et godt psykososialt miljø**

Den aller viktigste innsatsen for å motvirke mobbeatferd, er det generelle arbeidet personalet gjør med å skape et godt og trygt barnehagemiljø. Et miljø der de voksne er tilgjengelige og aktive sammen med barna, og hvor personalet ser, hører og involverer seg. Mobbeatferd kan forebygges ved at kompetente voksne legger til rette for utvikling av gode sosiale ferdigheter, og skaper et aksepterende og inkluderende miljø med et godt og åpent samarbeid med de foresatte.

- **Relasjonene og samspillet barna imellom**

Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser. Barna skal oppleve glede og trivsel sammen med andre barn i hverdagsaktiviteter, lek og læring i barnehagen. Barn er relasjonsorienterte og meningssskapende helt fra de kommer til verden. Barnehagebarna er sosiale aktører som selv bidrar til egen og andres læring og trivsel.

Hvordan arbeider vi med dette?

- Psykososialt miljø på dagsorden
- Årlig gjennomgang av handlingsplanen på personalmøte og foreldremøte høst
- Tilstedeværende og tilgjengelige voksne

- Når barna samhandler er de ansatte deltakere
- De ansatte kommuniserer felles, tydelige og forståelige grenser
- De ansatte observerer barnas samspill
- De ansatte griper inn for å stoppe handlinger som går utover andre

- **Vennskap**

Vennskap bidrar til en følelse av deltakelse og fellesskap som igjen bidrar til positiv selvfølelse. Å tilhøre en gruppe gir barn trygghet og sosial tilknytning. Opplevelser sammen med andre barn kan være veien inn i nye vennskap. Å etablere vennskap og opprettholde dem er en viktig faktor i sosialiseringprosessen og en forebyggende faktor mot uheldig og negativ utvikling.

- **Sosial kompetanse**

Sosial kompetanse handler om å kunne kommunisere og samhandle godt med andre i ulike situasjoner. Denne kompetansen er sentral for at enkeltbarnet skal lykkes og trives, og for at det skal bli verdsatt som venn og likeverdig deltaker i samspillet med de andre barna.

- **Arbeid med kommunikasjon og språk**

Å kunne sette egne grenser ved å gi et stoppteget med hånden eller si nei eller stopp hvis det skjer noe barnet ikke liker, er en viktig kommunikasjonsferdighet i barnehagehverdagen. På samme måte er det sentralt å kunne tolke andres signaler for å forstå hva som er ønsket eller akseptabel atferd, eller hva som overskrider deres grenser.

- **Barns samspill i lek**

Et lekende barn kan skille lek fra andre aktiviteter og tolke lekesignaler. Barn som leker, viser evne til å slappe av, la seg rive med og ha det morsomt alene eller sammen med andre. Lek er en kilde til humor og glede, og gjennom ulike former for lek får barna mulighet til å uttrykke seg og kjenne at egen opplevelsesverden gjelder. Konstruktiv, sosial utvikling skjer i relasjoner hvor målet er likeverdighet mellom deltagerne slik tilfellet er i lek.

- De ansatte slår seg ikke til ro med at noen opplever å ikke ha venner
- De ansatte legger til rette for at barna bygger relasjoner

- De ansatte bruker barnesamtaler for å hjelpe barna til å knytte følelser og tanker til opplevelser i hverdagen
- De ansatte bruker barnelitteratur og rollelek for å åpne for tanker og samtaler om følelser og ulike handlingsalternativer

- De ansatte anerkjenner barnas ulike kommunikasjonsuttrykk
- Barnehagen arbeider aktivt og systematisk med språk, blant annet gjennom Strukturert begrepslæring

- De ansatte er tilstede der barna leker og deltar og støtter barna i leken ved behov
- De voksne gir nye impulser i leken gjennom å inspirere og legge til rette for variasjon i leken
- De ansatte deler barna i mindre lekegrupper og igangsetter felles lek

- **Samarbeid mellom barnehage og hjem**

Ansatte og foreldre må arbeide sammen for å oppnå et inkluderende og godt psykososialt miljø som forebygger mistrivsel, utrygghet, diskriminering og krenkelser. Personalet må vise i praksis at de ser foreldrene som en ressurs og at deres bidrag er viktig for at barna skal trives.

- **Personalets samarbeid for et godt barnehagemiljø**

Også relasjoner og samspill mellom de voksne har stor betydning for det psykososiale miljøet i barnehagen. Trygge ansatte i et inkluderende arbeidsmiljø bidrar til varme i miljøet rundt. For å oppnå et godt barnehagemiljø er det viktig at de ansatte samarbeider tett og tar felles ansvar. Da snakker de sammen om verdier de skal handle ut fra, og drøfter seg fram til felles holdninger som grunnlag for å bli enige om hvordan de skal handle.

- De ansatte gir gjennom daglige samtaler foreldrene innsikt i det barna opplever i barnehagen
- Barnehagen legger til rette for at foreldrene bygger nettverk
- Foreldremøter og foreldresamtaler er en samarbeidsarena, og vi bruker Dialogmodellen

- Felles utviklingsarbeid ledet av styrer
- De ansatte er endringsvillige og reflekterer og egen praksis
- De ansatte samarbeider og tar felles ansvar
- De ansatte har felles verdier og holdninger

Trygghets sirkelen – COS

Rammeplanen (2017) forplikter oss til systematisk arbeid med omsorg og relasjon. I Søndre Land ser vi derfor barnehagene våre i et psykologisk perspektiv og er opptatt av kvaliteten på relasjonene de ansatte har til barna. Arbeidet med relasjoner og tilknytning er også folkehelsearbeid og barnehagene er en unik arena fordi her treffer vi nesten alle barn. Vi vet at timene, dagene og årene i barnehagen bidrar til barns psykologiske utvikling og psykiske helse. Norsk og internasjonal forskning er helt klar; de voksnes kompetanse og relasjon til barna er den avgjørende faktoren som skaper gode eller mindre gode barnehager. Kvaliteten på relasjonen mellom de ansatte og barna er svært viktig i et forebyggende perspektiv.

I barnehagene er det enighet om følgende strategier for forebyggende og holdningsskapende arbeid – som gjennomføres hvert år:

Voksne i barnehagen har en eksepsjonell mulighet, og samtidig et stort ansvar. De voksne kan sikre at barna ikke utvikler uhensiktsmessige handlingsmønstre som leder til vedvarende mobbeproblemer, eller annen type negativ atferd (Idsøe & Roland, 2017).

- Krenkende atferd drøftes med de ansatte ved starten av nytt barnehageår. Handlingsplanen gjennomgås.
- Opprettholde en felles forståelse for begynnende mobbeatferd gjennom kontinuerlig fokus på psykososialt miljø.
- Det systematiske arbeidet for et trygt og godt barnehagemiljø drøftes jevnlig i kollegiet.
- Jobbe for en trygg og god tilbakemeldingskultur.
- Informasjon om barns rett til et godt psykososialt barnehagemiljø gjøres kjent for foreldre og tas opp på foreldremøter hvert år.
- Barnehagene har et nært samarbeid med foreldre/foresatte - foreldrenes medvirkning skal synliggjøres gjennom FAU og SU.
- Brukerundersøkelse (foreldre-, barn- og ansattperspektivet) gjennomføres årlig, og følges opp vedrørende læringsmiljø.

I tillegg er følgende punkter felles for alle barnehagene:

- Tydelig og involvert voksenledelse i barnegruppene – COS: større, sterkere, klokere og god.
- Fokus på positiv og likeverdig dialog og relasjonsbygging mellom voksen-barn og barn-barn.
- Tverrfaglig samarbeid med kommunens andre hjelpetjenester.
- God kjennskap til Aktivitetsplikten.
- Lokale tiltak som fremmer sosiale ferdigheter, trygghet, inkludering og samhold i alle barnehager.
- Årlige barnesamtaler med fokus på trivsel og medvirkning.
- Alle som jobber i barnehagene skal være godt kjent med lovverket og deres plikt til å handle, dersom de ser eller får mistanke om at noen blir utsatt for krenkende adferd.

Foresattes rolle i det forebyggende arbeidet

Som forelder er du den viktigste ressursen for ditt barns læring og utvikling.

Et trygt og godt leke- og læringsmiljø er avhengig av at hjem og barnehage drar i samme retning. Foresatte som medspillere er en viktig og positiv ressurs for barnehagen. Barna vil lettere ta til seg barnehagens normer og verdier når foresatte også støtter disse. God kommunikasjon og informasjonsflyt mellom barnehage og hjem er en forutsetning for godt samarbeid. Dette betinger at forventninger er tydelig uttalt og forstått. Samarbeid mellom barnehage og hjem omfatter både informasjon, dialog og medvirkning.

Som forelder kan du også være en viktig ressurs for andre barn og for barnehagemiljøet:

- ✓ *Hils på alle du møter i barnehagen*
- ✓ *Snakk positivt om barnehagen, andre barn og andre foreldre*
- ✓ *Gjør en innsats for å bli kjent med voksne og barn i barnehagen*
- ✓ *Følg med på informasjon og følg opp det som blir bestemt*
- ✓ *Engasjer deg i å skape et godt miljø*
- ✓ *Vær opptatt av at alle er med*
- ✓ *Skap rom for å heie på flere barn enn ditt eget*

Tydeliggjøring av aktivitetsplikten

FØLGE MED

FANGE OPP

Å ha gode rutiner for kartlegging og observasjon er en sentral del av det forebyggende arbeidet.

- Observasjoner – fange opp negative atferdsmønstre og krenkelses
- Foreldresamtaler – tett samarbeid med foreldre
- Barnesamtaler – jevnlig, og etter behov
- Trivselsundersøkelse
- Kartlegging av relasjoner mellom voksne og barn og mellom barna hvert semester
- Rette særskilt oppmerksomhet mot de sårbare barna

GRIPE INN

HÅNDBTERE

MELDE FRA

Den ansatte skal gripe inn og stoppe atferden/krenkelsen med en gang, og snarest mulig undersøke saken.

Barnehageledelsen skal varsles ved mistanke om krenkelses.

All former for krenkelses og utestenging må tas fatt i så fort de oppdages. Foresatte informeres, og egnede tiltak settes i verk snarest mulig. Det utarbeides en skriftlig plan for arbeidet ut fra mal (vedlagt).

Styrer har plikt til å varsle barnehageeier ved alvorlige hendelser/krenkelses.

UNDERSØKE

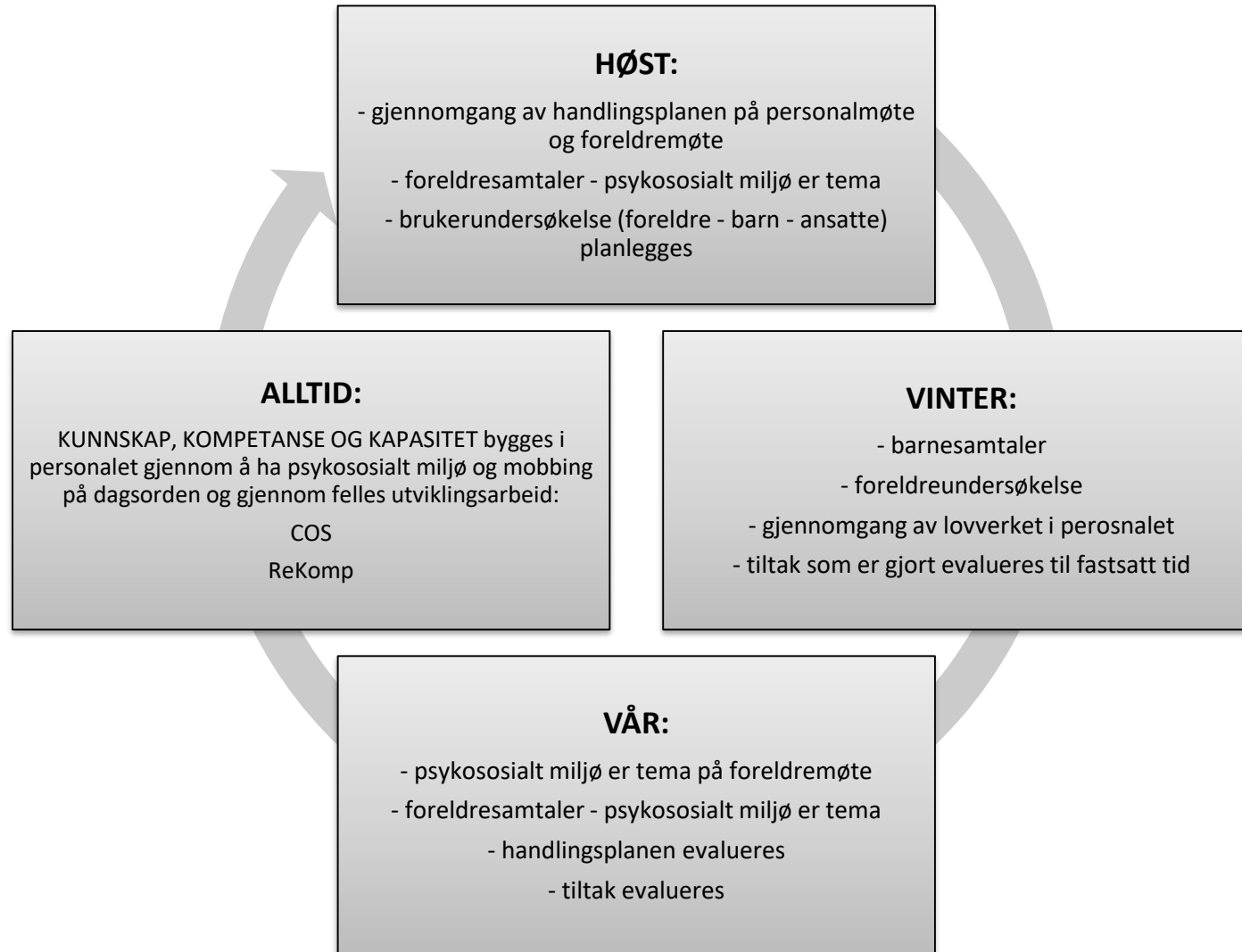
Saken skal undersøkes gjennom samtaler og dialog med barn, observasjoner, dialog med foreldre...

TILTAK

Tiltak som logg, styrket tilsyn, dialog med alle involvertes foreldre, mm. Tiltak settes inn, følges opp og evalueres kontinuerlig. Dette skal dokumenteres skriftlig gjennom en aktivitetsplan.

ÅRSHJUL – trygt og godt barnehagemiljø

Referanser – nyttige lenker og litteratur

- [Barns trivsel – voksnes ansvar – veileder fra udir](#)
- [Barnehagemiljø - udir](#)
- [Barnehageloven - lovdata](#)
- [Læringsmiljøsenderets ressurside om mobbing](#)
- Torsteinson, Brandtzæg, Øiestad (2013). *Se barnet innenfra: hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen.*
- Idsøe & Roland (2017). *Mobbeatferd i barnehagen: temaforståelse – forebygging – tiltak.*
- Lund & Helgeland (2020). *Mobbing i barnehage og skole.*
- Kunnskapsdepartementet. Lov av 17.juni 2005 nr 64 om barnehager(barnehageloven) med endringer (2021)
- Kunnskapsdepartementet. Lov om endringer i folkehøyskoleloven, barnehageloven og voksenopplæringsloven m.m. (samleproposisjon). (2020).
- Kunnskapsdepartementet: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017)

Mal for aktivitetsplan

AKTIVITETSPLAN VED MISTANKE/KJENNSKAP TIL AT BARN IKKE HAR DET TRYGT OG GODT I BARNEHAGEN (Aktivitetsplikt barnehageloven Kap 8, § 41-43)

Barnets navn: _____ Født: _____

Barnehage: _____ Dato: _____

Hva skal denne planen løse?

(Barnets navn) har rett til et trygt og godt barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel, lek og læring. (Barnehagens navn) har (dato) fått vite av (hvem)/har funnet ut ved hjelp av (hvordan) at (barnets navn) ikke har det trygt og godt i barnehagen, fordi (skriv hva som er utfordringen basert på barnets eller melderens oppfatning).

Hva opplever barnet?

(Har barnet uttalt noe om saken? Hvis barnet kan uttrykke seg om hva som er utfordringen og hva han/hun tror vil hjelpe av tiltak, så skrives dette ned her).

Hovedmål med aktivitetsplanen:

(Hva ønsker vi å oppnå for barnet?) Hva skal gjøres/hva er gjort? Hvordan?

Ansvarlig person, Dato

HVA SKAL GJØRES? HVA ER GJORT?	HVORDAN?	ANSVAR	DATO
FØLGE MED	<i>Observasjoner, samarbeid med foreldre, samtaler med barn, rutiner for tilstedeværelse i barnegruppa...</i>		
MELDE FRA	<i>(Ansattes navn) har varslet (daglig leders navn) har varslet barnehageeier (navn). Avviksmelding?</i>		
UNDERSØKE	<i>Beskriv hvordan dere undersøker saken (f.eks. ved observasjoner, ståstedsanalyse, barnesamtaler, kartlegging, foreldresamtaler, pedagogisk analyse, etc.)...</i> Plikten til å undersøke innebærer at barnehagen undersøker barnet sin opplevelse av barnehagemiljøet, ikke at barnehagen skal skaffe og vurdere bevis for eller mot at barnet er blitt krenka. Få fram fakta om situasjonen og bakgrunnen for barnets opplevelse av barnehagemiljøet.		
BESKRIVELSE AV PROBLEMET	<i>Beskriv hva som er fremkommet under undersøkelsen – klargjøre hva man har sett, hørt eller fått mistanke om.</i>		
TILTAK DELMÅL	<i>Beskriv ulike tiltak og delmål for å nå frem til hovedmålet. Pedagogisk analyse.</i> Tiltakene kan være på individnivå, på systemnivå eller rettet mot foresatte.		
EVALUERING AV TILTAK	<i>Hvordan skal målene og tiltakene evalueres? Tiltak som ikke når fram? PPT involveres.</i> NÅR skal tiltakene evalueres og eventuelt justeres? DATO svært viktig!		
ANNET	<i>Eventuelle andre opplysninger som er viktige i saken...</i>		